

העונה ה־25

סדרת כלים וקולות
קונצרט מס. 1

יוהאן סבסטיאן באך (1685-1750)
המיסה הגדולה בסי מינור, רי"ב 232

אבנר בירון מנצח
אביב ויינברג סופרן
נועה פרנקל אלט
איתן דרווי טנור
ג'ונתן גנת'ורפ בריטון
האנסמבל הקולי החדש, יובל בן עוזר מנהל מוסיקלי

● גני תקווה | מרכז הבמה, יום ג' 25.11.08, בשעה 20:30

● חיפה | אולם רפפורט, יום ה' 27.11.08, בשעה 20:30

● תל אביב | מוזיאון תל אביב לאמנות, יום ו' 28.11.08, בשעה 14:00; מוצ"ש 29.11.08, בשעה 20:30; יום א' 30.11.08, בשעה 20:30

● ירושלים | אולם הנרי קראון, תיאטרון ירושלים, יום ב' 1.12.08 בשעה 21:00

נגנים אורחים: ננד מרקוביץ', יובל שפירא, אבישי בן חור, חצוצרה;
אבנר ניגר, חליל; מיכל עמית, אבוב; ולדימיר גרו, בסון; נויה שליין, טימפני

הקאמרטה הישראלית ירושלים
מנהל מוסיקלי: אבנר בירון

הסדרה מוקדשת לזכרו של יובל (פדרו) קרין ז"ל, אמן ההקלטות והאיש שדאג להנצחה האיכותית של המוסיקה בישראל מזה עשרות שנים.

כתיבת התכנייה: קדם ברגר עיצוב: חגית מימון

אבנר בירון כיהן כמנהל מוסיקלי של מספר פסטיבלים ביניהם פסטיבל אברגוש ופסטיבל "ימי מוסיקה וטבע" בגליל. הוא הקים את "אנסמבל סולני הגליל" - הרכב וירטואוזי אשר זכה להצלחה בינלאומית בזמן קצר, והוזמן בניצוחו לסיורי קונצרטים ברחבי העולם.

חלק גדול מפעילותו מוקדש לחינוך מוסיקלי. ב-1994 נתמנה לראש האקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים. בשלוש הקדנציות לכהונתו הצעיד בירון את האקדמיה להישגים אמנותיים מרשימים. בין היתר יזם פתיחת מחלקה למוסיקה מזרחית, הקים את התזמורת הקאמרית של האקדמיה ויסד את הפקולטה למוסיקה רב-תחומית, וכן נבחר לכהן כחבר הוועדה המתמדת של ארגון האקדמיות הגבוהות למוסיקה באירופה (AEC).

אבנר בירון החל את הקריירה המוסיקלית שלו כחלילן בתזמורת הפילהרמונית הישראלית וכחלילן-סולן בתזמורת הקאמרית הישראלית. למד ביולוגיה באוניברסיטה העברית בירושלים, והשתלם בניצוח באקדמיה למוסיקה בוינה ובמוצרטאום בזלצבורג. גישתו המיוחדת למוסיקה ולאיינטרפרטציה מושפעת מהשכלתו הרחבה במוסיקה ובמדע. כחלילן הרבה להופיע בריטיילים ובהרכבים קאמרליים. ניהל ולימד כיתות-אמן רבות משתתפים לחילונים ולמורים לחליל בארץ ובחו"ל. כמורה וכמחנך העמיד בירון דור צעיר של חלילנים ומורים בכירים לחליל.

בשנת 2005 זכה אבנר בירון בפרס שרת החינוך על מצוינות ועשייה אמנותית רבת-שנים בתחום המוסיקה, ועל תרומתו לחיי המוסיקה בארץ.

התזמורת בניהולו ובניצוחו מייחדת חלק ניכר מפעילותה לפעולות חינוך למוסיקה בקרב תלמידים בירושלים וברחבי הארץ.

התזמורת תחת שרביטו של בירון מופיעה בהצלחה רבה בסיורי קונצרטים רבים באירופה, אמריקה והמזרח הרחוק, באולמות הקונצרטים המרכזיים באמסטרדם, ברלין, לייפציג, בון, פריס, ניו יורק, וושינגטון, לוס אנג'לס, שיקגו, אלסקה, בייג'ין, שנחאי ועוד. הקונצרטים וההקלטות הרבות של בירון עם התזמורת זוכים לשבחי הביקורת בישראל ובעולם.

הוא ניצח על התזמורת הפילהרמונית הישראלית, תזמורת רשות השידור בירושלים, הסינפונייטה בארשבוע, ומזמן לנצח על תזמורת ברחבי העולם.

המנצח והחלילן אבנר בירון הוא מייסדה, מנהלה המוסיקלי ומנצחה הקבוע של תזמורת הקאמרטה הישראלית בירושלים מיום היווסדה. יצירתיות, חדשנות ומקוריות מאפיינות את פעילותו המוסיקלית המגוונת. בעבודה אינטנסיבית ומעוררת השראה הביא את התזמורת למעמד-על בעולם המוסיקה הישראלית, ולהכרה בינלאומית נרחבת.

אבנר בירון בונה תכניות קונצרטים מקוריות ומעניינות. בעבודתו עם תזמורת הקאמרטה הוא מחזיר לבימות הקונצרטים בארץ יצירות נדירות מהרפרטואר המוסיקלי לצד נכסי צאן ברזל של המוסיקה הקלאסית. כמו כן מעודד יצירה ישראלית מקורית ע"י הזמנת יצירות מהמלחינים וביצוען בארץ, בסיורי קונצרטים ברחבי העולם והקלטתן.

מבאך עד קדישזון

הקאמרטה הישראלית ירושלים חוגגת 60 שנה להולדתו של פטר וורטהיימר, מגדולי נגני הג'אז בישראל

רפי קדישזון

קרן הדר

פטר וורטהיימר

מנצח: רפי קדישזון | סולנים: קרן הדר, סופרן; פטר וורטהיימר, כלי נשיפה

בתוכנית:

- 1 **באך** יצירות מקוריות ועיבודים לג'אז
- 2 **קדישזון** שירי איגיון על פי טקסט של לואיס קרול
- 3 **קדישזון** קונצ'רטו לפטר ולתזמורת

• **הרצליה** היכל אמנויות הבמה, יום ראשון, 11.1.09 בשעה 20:30
• **ירושלים** אולם ימקא, יום שלישי, 13.1.09 בשעה 20:30
• **תל אביב** מוזיאון תל אביב לאמנות, יום רביעי, 14.1.09 בשעה 21:00
• כרטיסים במחירים של 120-150 ש"ח במשרדי התזמורת: 1-700-55-2000, בימים א'ה בין השעות 09:00-19:00 או במייל info@jcamerata.com
• מנויי התזמורת זכאים להנחה של 20% במשרדי התזמורת
• כרטיסים להרצליה: 1-700-70-2929 | כרטיסים לתל אביב: 03-6077020

הקאמרטה הישראלית ירושלים. כי אין תזמורת טובה ממנה*

*התזמורת זכתה לדירוג 5 (מצויינת) בדירוג התזמורות

הקאמרטה הישראלית ירושלים
מנהל מוסיקלי: אבנר בירון

אביב החלה את לימודי המוסיקה בבית הספר למוסיקה "רימון". מאוחר יותר סיימה תואר ראשון באקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים, שם ביצעה תפקידים ראשיים כגון: לוסו ב"טלפון" וכלואה ב"דפניס וכלואה". במהלך לימודיה השתתפה בפרויקטים שונים וביניהם "נישואי פיגרו" ו"נשף במסכות". כמו כן השתתפה בתכנית "רגעי קסם" שהתקיימה ברחבי הארץ ובפרויקט Notte di Pace שהתקיים ברומא. אביב הופיעה כסולנית עם תזמורת צה"ל ותזמורת המשטרה, איתם ביצעה קטעים נבחרים ממחזות זמר. במשך ארבע שנים הייתה חברה באנסמבל הקולי החדש, הן כחלק מהאנסמבל והן כסולנית, איתם הופיעה בישראל ובפסטיבלים באירופה. היא השתתפה בסדנא למוסיקה עתיקה בירושלים, ובסדנת החורף של האופרה הישראלית בהנהלת ג'ואן דורגמן. כמו כן השתתפה בסדנא ב הנהלת ריטה דאמס ועמי שמיר. בשנת 2006 רקדה, שרה ושיחקה ב־50 הופעות בהפקת "ברנשים וחתיכות" של בית ליסין. כיום אביב לומדת עם הסופרן ג'נט וויליאמס ומתגוררת בברלין.

זמרת האלט נועה פרנקל היא בוגרת האקדמיה למוסיקה ע"ש רובין בתל אביב והקונסרבטוריון המלכותי בהאג, הולנד. מזה מספר שנים היא מופיעה ברפרטואר המשתרע ממוסיקה עתיקה ועד למוסיקה מודרנית. היא הופיעה עם הרכבי בארוק ידועים, ביניהם אנסמבל לזאר פלוריסן - וויליאם כריסטי, אנסמבל אלימה - גבריאל גרידו ואנסמבל הבארוק של אוטרקט - יוס ון פלדהובן. נועה פרנקל ייסדה את חמישיית קסיופאה המסיימת בימים אלה להקליט את הדיסק השישי והאחרון בפרויקט הכולל את כל ספרי המדריגלים של ג'וזואלדו. את הופעותיה בתחום האופרה התחילה נועה פרנקל באופרה "חליל הקסם" בניצוחו של קנת' מונטגומרי. הופעות נוספות

כללו בין היתר את "אקנטון" (פיליפ גלאס) בהולנד, "האחות אנג'ליקה" של פוצ'יני, בגרמניה, "המדיום" של מנוטי, ברוטרדם, "פרומתאו" מאת לואיג'י נונו בלה סקאלה מילאנו, פריס, פרנקפורט, וינה, פסטיבל לוצרן ועוד, וחליל הקסם בנאנט, צרפת. בקיץ 2006 היא השתתפה בבכורה העולמית של האופרה "זאידה/אדמה" בפסטיבל זלצבורג בניצוחו של איבור בולטון. נועה פרנקל היא גם מבצעת מוערכת של מוסיקה מודרנית, ומופיעה בקביעות בפסטיבלים חשובים למוסיקה מודרנית באירופה עם אנסמבלים כמו אנסמבל מודרן פרנקפורט, אנסמבל רשרש פרייבורג, אנסמבל שנברג אמסטרדם, ואנסמבל אינטרקונטמפורן פריס. בישראל היא הופיעה מספר פעמים עם אנסמבל המאה העשרים ואחת. בנוסף, היא הסולנית של האנסמבל מרטן אלטנה מאמסטרדם, איתם הופיעה באירופה, ארה"ב ויפן והקליטה מספר דיסקים. רבות מהיצירות של האנסמבל נכתבו במיוחד לקולה.

רליד 1985, בוגר מגמת המוסיקה בביה"ס תפן. את לימודי הזימרה החל אצל הגברת פנינה ענבר, וכיום לומד בביה"ס הגבוה למוסיקה ע"ש בוכמן-מהטה בת"א בכיתתה של פרופ' מירה זכאי. הוא הופיע כסולן בכנסיות ואולמות רבים ברחבי הארץ עם התזמורת הקאמרית ת"א, אנסמבל זמיר, תזמורת הפסטיבלים הירושלמית, תזמורת חיפה, תזמורת ראשל"צ ותזמורת רעננה תחת שרביטם של המנצחים יעל ואגנר, מיכאל שני, לאונטי וולף, רונן בורשבסקי, רון זרחי, נועם שרף ואהרן חרל"פ. השתתף בפסטיבל רנסנס ביחייעם, פסטיבל החג של החגים בחיפה, פסטיבל "כפר בלום" ומאז שנת 2004 מופיע בקביעות בפסטיבל אבו גוש. בשנת 2003 היה ממקימי

אנסמבל "נביאי הקווינטה" המתמחה במוסיקה עתיקה מימי הביניים ועד הבארוק, ובו הוא משתתף גם כיום. האנסמבל זכה במלגת קרן שרת אמריקה ישראל לשנת 2006-2007. כמו כן, זכה גם במלגת קרן שרת אמריקה ישראל בזמרה לשנת 2006-2007. בין היתר שר תפקידי סולו בהפקות של "דידו ואניאס", "המלך ארתור", "האימפרטור", "נישואי פיגארו", קנטטות ו"המגניפיקט" של באך, הרקוויאם של צ'ימרובה, רקוויאם והמיסה בדו מינור של מוצרט, "סטאבט מאטר" של היידן ועוד. זו הופעתו הראשונה עם הקאמרטה הישראלית, ירושלים.

ג'ונתן גנת'ורפ סיים תואר ראשון באנגלית וברוסית באוניברסיטת לידס, ותואר שני במוסיקה בקונסרבטוריון של בירמינגהם. הוא השתלם בביה"ס המלכותי הגבוה למוסיקה, והשלים את לימודיו בסטודיו של האופרה הלאומית האנגלית. הופעת הבכורה שלו באופרה המלכותית הייתה בתפקיד אנג'לוטי באופרה "טוסקה". הופעותיו ברחבי אנגליה כללו תפקידים באופרות "אמני השירה מנירנברג", "כרמן", "אן בולין", "תפילת ערבית סיציליאנית", "מוות בוונציה", "דון ג'ובני", "קוזי פן טוטה" ועוד. באולמות הקונצרטים שר ב"מתיאוס פאסיון" מאת באך, "משיח" מאת הנדל, הרקוויאם והמיסה בדו מינור מאת מוצרט, סימפוניה מס' 14 מאת

שוסטקוביץ', תחת מנצחים כפול מקריש, ג'ון נלסון ועוד. הוא הופיע בפסטיבל הפרומס, וכן בפסטיבלים בבאת', צ'לטהנס, אוסלו, פרת' וטורקו. הוא מופיע ברסיטלים עם הפסנתרנים ג'וליוס דרייק ומלקולם מרטינו. הוא הופיע לראשונה באולם וויגמור ב"ואלסים על שירי אהבה" מאת ברהמס. הוא הקליט מוטטים מאת דה ללאנד עבור חברת "היפריון" האנגלית. השנה יופיע בתיאטרון "לה מונה" בבריסל בתפקיד הפקיד האנגלי ב"מוות בוונציה". כמו כן יופיע בקונצרטהבאו, לה סקאלה והאופרה העירונית של ניו יורק. זו הופעתו הראשונה עם הקאמרטה הישראלית, ירושלים.

בפסטיבל ישראל ירושלים, את יצירתו של רון וידברג, "רבי אמנון ממגנצה". האנסמבל מרבה לעבוד עם מנצחים מן השורה הראשונה בעולם וביניהם פרידר ברניוס, פול הילייר, ג'ון פול ואחרים. האנסמבל זכה בפרסים ראשונים בתחרויות בינלאומיות למקהלות במלטה (1998), בטולוסה, ספרד (2000) ובבלגיה (2001).

כמו כן השתתף האנסמבל בפסטיבלים בגרמניה, צרפת ולוקסמבורג. ביוני 2002 הוזמן לקחת חלק בפסטיבל המוסיקה המלווה את טורניר המונדיאל בקוריאה, ב־2003 הופיע בפסטיבל בסרדיניה ובנובמבר 2006 השתתף האנסמבל הקולי ב"פוליפוליה", פסטיבל יוקרתי ביותר המתקיים בנורמנדי (צרפת) ומארח גופים מקצועיים נבחרים מכל העולם.

בנוסף לקבוצה הקאמרית המהווה את גרעין הזמרים הקבוע, מופיע האנסמבל כמקהלה מורחבת יותר בתוכניות תזמורתיות שונות. האנסמבל הופיע עם התזמורת הפילהרמונית הישראלית בביצוע יצירתו של פול מקרטני, "אכן ניצבת", ובקונצרטים תחת שרביטו של הלמוט רילינג עם מקהלת Bach Academy Stuttgart.

ברפרטואר רחב של מוסיקה קאמרית קולית, למן מוסיקת ימי הביניים ועד למוסיקה מודרנית ואוונגרדית והקלטת פסיקול לסרטים. ב־1996 השתתף בהקלטת יצירת בארוק נדירה של אלכסנדרו סטרדלה יחד עם שניים מגדולי המבצעים בתחום המוסיקה העתיקה: אנתוני רולי ואוולין טאב מה"קונסורט אוף מיוזיק" (אנגליה). ב־1999 העלה האנסמבל הקולי החדש, בביצוע בכורה

מאז הוקם על ידי מנהלו המוסיקלי, יובל בן־עוזר, בשנת 1993, הפך האנסמבל הקולי החדש לגוף הקולי המקהלתי הקאמרי המוביל בישראל. האנסמבל, המורכב מזמרים מקצועיים, מופיע במיטב האולמות והפסטיבלים בארץ כשהוא זוכה להצלחה בקרב הקהל כמו גם בשבחי המבקרים ואנשי המקצוע. הוא מרבה לשתף פעולה עם תזמורות קאמריות והרכבים שונים

סופרן ראשון	סופרן שני	אלט	טנור	בס
רוקסנה רוג אורלי הומינר ניבה אשד רעות ונטוררו נעה ביזנסקי	לנה גרינברג אירה קלחמן אפרת אלעזר שיראל חידקל	ערה גבעוני עידית ביגל אביבית מנחם שירה טל נעה דורון	טל קוק דוד נורטמן גלעד פז יעקב הלפרין עודד עמיר	קדם ברגר רון רביד יואל סיוון פיטר סימפסון אסיף עם־דוד

הקונצרטים הבאים

ג'ושוע ריפקין

יולט נורדווין

מוקי זוהר

אבנר בירון, מנהל מוסיקלי

עודד קוטלר

זורון תבורי

נטליה גוטמן

אלון ראובן

סדרת כלים וקולות

קונצרט מס. 2: מוזה ורומנטיקה
אריות וסצינות שנכתבו לזמרת יוזפה דושק

ג'ושוע ריפקין מנצח
יולט נורדווין סופרן
מוקי זוהר אבוב

- 1 **והן וויליאמס** || קונצ'רטו בלה מינור לאבוב ולכלי קשת
- 2 **ו.א. מוצרט** || אריה ק. 583, "אלך, אך לאן?"
- 3 **ו.א. מוצרט** || אריה ק. 383, "קבלו תודותיי"
- 4 **ו.א. מוצרט** || סצינה ואריה ק. 528, "להבתי היפה, היי שלום"
- 5 **בטהובן** || סצינה ואריה אופ. 65 "הא! בוגד"
- 6 **ו.א. מוצרט** || סימפוניה מס. 29 בלה מז'ור, ק. 201

ירושלים | אולם ימקא, יום ב' 19.1.09, בשעה 20:30
רחובות | אולם ויקס במכון וייצמן, יום ד' 21.1.09, בשעה 20:30
תל אביב | מוזיאון תל אביב לאמנות, יום ו' 23.1.09, בשעה 14:00;
מוצ"ש 24.1.09, בשעה 20:30; יום א' 25.1.09, בשעה 20:30

כשנגמרות המלים - מתחילה המוסיקה

סדרה המשלבת בין מוסיקה לבין שירה ופרוזה

קונצרט מס. 1: תחת מחאה

אבנר בירון מנצח
נטליה גוטמן צ'לו
אלון ראובן קרן
זורון תבורי / עודד קוטלר שחקן

- 1 **ו.א. מוצרט** || קונצ'רטו מס. 4 במי במול מז'ור לקרן, ק. 495
  - 2 **שוסטקוביץ'** || קונצ'רטו מס. 1 במי במול מז'ור לצ'לו, אופ. 107
  - 3 **איתן שטיינברג** || "תהליכים קוסמיים בלב" (בכורה עולמית)
  - 4 **ו.א. מוצרט** || סימפוניה מס. 39 במי במול מז'ור, ק. 543
- כפר שמריהו** | אולם וייל, יום א' 14.12.08, בשעה 20:30
חיפה | אולם רפפורט, יום ב' 15.12.08, בשעה 20:30
ירושלים | אולם ימקא, יום ג' 16.12.08, בשעה 20:30
רחובות | אולם ויקס במכון וייצמן, יום ד' 17.12.08, בשעה 20:30
תל אביב | מוזיאון תל אביב לאמנות, יום ה' 18.12.08, בשעה 20:30
מודיעין | היכל התרבות, יום א' 21.12.08, בשעה 20:30

הקאמרטה הישראלית ירושלים. כי אין תזמורת טובה ממנה*

*התזמורת זכתה לדירוג 5 (מצויינת) בדירוג התזמורות

הקאמרטה הישראלית ירושלים
מנהל מוסיקלי: אבנר בירון

יוהאן סבסטיאן באך

המיסה הגדולה בסי מינור, רי"ב 232

Kyrie || Gloria || Symbolum Nicenum || Sanctus || Hosanna, Benedictus & Agnus Dei

משך היצירה: כ-115 דקות

יוהאן סבסטיאן באך, הפדגוג הגדול והמלחין הפרקטי, שכתב כמעט כל חייו, כשנדרש לכך ולצורך אירועים ספציפיים, עסק בשלוש שנותיו האחרונות בהלחנת שלוש יצירות שלא הוזמנו כלל, כנראה מתוך צורך פנימי לסכם את מפעל חייו. יצירות אלו הן: "המנחה המוסיקלית", "אמנות הפוגה", שלא הושלמה וכן הלחנה של מכלול נוסח המיסה הקתולית, ה"אורדינריו", יצירה המכונה כיום "המיסה הגדולה בסי מינור". זו יצירה שעצם קיומה הוא חידה. בדרך כלל שמר באך על תכתובת מוקפדת שלפיה ניתן לדעת לאיזה צורך נכתבה יצירה כלשהי. במקרה של המיסה הגדולה, אין בידנו שום תיעוד בנושא. אין אפשרות להסביר מדוע באך, הפרוטסטנטי האדוק, החליט להלחין את הנוסח המלא של המיסה הקתולית (הכולל משפטים כגון: "אני מאמין בכנסייה הקדושה האחת, הכוללת והאפוסטולית").

מבחינה פרקטית לא הייתה שום אפשרות לבצע את המיסה בזמנו של באך. בלייפציג הלותרנית הפרקים היחידים המותרים מן הטקסט הלטיני היו "קיריה" ו"גלוריה", פרקים שעבורם באך כתב קודם לכן ארבע מיסות קצרות ("ברוויס"). אם כן, האם היצירה הייתה מיועדת לחצר

המלוכה הסקסונית בדרזדן, שאליה נשא באך את עיניו (שם היה איזון בין דוקטרינה פרוטסטנטית וקתולית)? קשה להאמין, שהרי ממדיה העצומים של המיסה אינם עולים בקנה אחד עם הטעם הקתולי לתמצות וקיצור. הפיתוי רב, אם כן, להתייחס למכלול הפרקים הקרוי "המיסה הגדולה" כמעין כתיבה למגירה, כצוואה מוסיקלית שבאך מציג בה את משנתו בתחום המוסיקה הקולית.

למעשה, חלק מזערי מתוך המיסה נכתב במיוחד עבור יצירה זו. רוב הפרקים ממוחזרים מחומרים מוסיקליים שבאך השתמש בהם לפני כן. אולם באך ערך היטב את החומרים הוותיקים ויצר מבנה מוסיקלי מרשים ובעל אחדות מפתיעה. שני החלקים הראשונים, ה"קיריה" וה"גלוריה" נכתבו בשנת 1733 עבור הנסיך-הבוחר החדש מדרזדן, פרידריך אוגוסט השני. פרק ה"סנקטוס" נכתב בשנת 1724, כנראה לביצוע בחג המולד.

פרקים רבים אחרים הם "פרודיות" (פרודיה משמעה שימוש בפרקים מיצירות קודמות בשינויים קלים, המאפשרים להתאים להם נוסח חדש) הלקוחות מקנטטות שכתב קודם לכן. כפי הנראה, היה מעוניין לנצל מוסיקה שהעריכה כמצלחת במיוחד, ולהתאים אותה לנוסח

הלטיני. הוא ידע היטב שהנוסח הלטיני, המוכר אוניברסלית, יאפשר חשיפה רבה יותר ליצירתו, לעומת הפואטיקה הגרמנית המקומית. כך, לדוגמה, פרק ה-Crucifixus מקורו בקנטטה לחג הפסחא משנת 1714 בשם "בכי, קינה, דאגה, צער", והאריה לאלט, "שה האלוהים", מבוססת על אריה מתוך האורטוריה לחג העלייה לשמים משנת 1735.

במסגרת המיסה, באך פורש בפני המאזין את כל סגנונות הכתיבה הקולית שהיו ידועים לו, ונע לאורך שני צירים, כרונולוגי וגיאוגרפי: ממחולות צרפתיים ועד דואטים איטלקיים, מכתביה נוסח קונצ'רטו גרוסו ועד פנטזיות כורליות המבוססות על מזמורים גרגוריאניים, מרב'קוליות רנסנסית נוסח פלסטרינה ועד שלהי תקופת הבארוק. מרשים ביותר, אם כך, שבתוך הריבוי הסגנוני הזה מושגת תחושה של רצף ואחדות.

ניתן לבאר זאת באופן חלקי באמצעים טונאליים. 14 מתוך 27 פרקי היצירה הם בסולם רה מז'ור - סולם נוח לנגינה עבור החצוצרות הטבעיות נטולות השסתומים, שבהן ניגנו בתקופתו של באך. 14 הוא מספר ריבועי שמעוות עבור באך, כיוון שזהו שמו בגימטריה. חמישה פרקים נוספים

כתובים בסולם סי מינור, המקביל המינורי לרה מז'ור. אם נזכור שלשני סולמות אלה שני סימני היתק קבועים (דיאזים) אולי נוכל ללמוד משהו על המשמעות הסימבולית של הבחירה המובהקת הזו (שני דיאזים כשתי דוקטרינות נוצריות - הקתולית והפרוטסטנטית).

באך מצהיר על כוונותיו כבר בפתיחת היצירה. חטיבת ה־Kyrie, הבנויה משלושה חלקים, פותחת בפוגה ענקית בסגנון בארוק מאוחר. לאחר מכן מופיע דואט לשתי זמרות סופרן בסגנון איטלקי למהדרין, ובפרק החותם את החטיבה חוזר באך 150 שנה אחורה, לזרימת קולות שהיא כמעט רנסנסית באופייה. בחטיבת ה־Gloria מרובת הפרקים יש משהו מהדר חצר המלוכה הצרפתית, ושלוש החצוצרות והטימפני בפתיחת החטיבה ובסיומה משווים לה פאר והדר. באך נותן כאן הזדמנות לכל אחד מן הזמרים הסולנים להפגין את יכולתו, מגוון את השימוש בכלים סולניים (אובליגטו), ובכך יוצר עושר מרקמי וחושני. יפים במיוחד הדואט לסופרן וטנור בלוויית חליל צד ובליווי כינורות המנגנים עם מעמם (Domine Deus) והאריה הנוגה לאלט עם אבוב ד'אמורה, Qui sedes. באריה הנמרצת לבאס, Quoniam tu solus sanctus, מגיחה הקרן להופעת אורח בודדת בכל היצירה ומובילה לסיום החטיבה, Cum Sancto Spiritu, פרק מקהלה מסמר שיער במורכבותו ובווירטואוזיות שהוא דורש מן הזמרים והנגנים כאחד. באך משתמש כאן בשני קולות הסופרן שבמקהלה כדי ליצור אפקט "פינג פונג" מרשים.

חטיבת ה־"קרדו" (אני מאמין) מתוכננת כמבנה סימטרי מרשים שבמרכזו תמצית חייו של ישו. קיימת הקבלה בין פתיחת החטיבה לבין סיומה, כאשר בשני המקרים באך פותח בפרק מקהלתי בסגנון רנסנס (Stile Antico), כמעט ללא ליווי תזמורתי, ושזר מזמורים גרגוריאניים בתוך המרקם הקולי (Cantus Firmus). לפרק מקהלה זה מצמיד באך פרק מקהלה נוסף הכתוב בסגנון הבארוק המאוחר, בתוספת התזמורת המלאה הכוללת חצוצרות וטימפני. דואט־קנון חינני בין הסופרן והאלט, Et in unum Dominum, משמש חוליה ממתנת בין ההדר התזמורתי לבין עיקרו של הקרדו, סיפור חייו של ישו. באך יוצר כאן טריפטיון מקהלתי, הפותח בהתגלמות הרוח בבשר - Et incarnatus est de Spiritu Sancto. המוטיב המופיע בכינורות שב וחוזר על עקבותיו ויוצר מעין "צלב" ויזואלי על החמשה. המוטיב החוזר בכל הקולות הוא, למעשה, אקורד מפורק בירידה: רוח הקודש יורדת אל הארץ. לאחר מכן מופיע הפסיון: העינויים והצליבה. באך מותיר מרקם קולי וכלי נזירי כמעט: שני החלילים הם כלי "אבל" מסורתיים בתקופת הבארוק והבס החוזר על עצמו נמצא בירידה כרומטית מתמדת. באך משתמש כאן רק בארבעה קולות ומפריד אותם זה מזה, איש איש ואבלו הפרטי, הנורא. מיד לאחר סיומו החרישי של הפרק מתפרצות המקהלה והתזמורת בתיאור עולץ של העלייה השמימיה: גם המוטיב הקולי עצמו הנו אקורד מפורק בעלייה - כמענה לפרק הפותח את הטריפטיון. אריה ענוגה לבאס ולשני אבובים ד'אמורה מהווה משקל נגד לדואט בתחילת החטיבה ויוצרת הסמלה צלילית, ולפיה שלושת הסולנים מייצגים

את השילוש הקדוש. כבתחילת החטיבה, שני פרקי המקהלה המסיימים יוצרים תלכיד מעניין בין סגנון הרנסנס לסגנון הבארוק המאוחר.

פרק ה־"סנקטוס" המוקדם יותר כתוב לשישה קולות: שני סופרן, שני אלט, טנור ובאס. באך יוצר כאן דימוי ויזואלי ברור של מקהלת שרפים המהללת את האל. חלקו השני של הפרק, Pleni sunt coeli et terra, כתוב בסגנון קונצ'רטו גרוסו של ממש: מדי פעם מובלטים קולות בודדים כנגד שאר הקולות והתזמורת. בפרק "הושע־נא במרומים" באך מוסיף ומעשיר את המרקם, ויוצר למעשה שתי מקהלות העונות זו לזו על רקע תזמורתי עשיר והדור. מתוך ההדר הזה מגיח הטנור הסולן ומגיש לנו אריה עדינה בלוויית חליל, "ברוך הבא בשם ה'". לאחר תום האריה וכנדרש, שבה וחוזרת מקהלת "הושע־נא".

באך, אמן רטורי מדופלם, שומר את הקלף המנצח לקראת תום היצירה כולה. נעשו שימושים רבים באריה לאלט "שה האלוהים", בעלת היופי הקודר והמהפנט, אולם היא רעננה ואפקטיבית תמיד. כהרגלו, מעניק באך לכינורות את זכות הבכורה להשמעת המלודיה היפהפייה, וזמרת האלט פותחת כמלווה בלבד, אולם עד מהרה היא נוטלת את המלודיה ושרה אותה למלים "המעביר חטאי עולם". באך מסיים את היצירה המונומנטלית הזו בחזרה על פרק מקהלה שהופיע כבר בחטיבת ה־"גלוריה", והושר למלים Gratias agimus tibi (נקדמה פניך בתודה). בסוף היצירה הטקסט שונה, אך נוקב ורלוונטי מתמיד - Dona nobis pacem, תן לנו שלום.

Credo (Symbolum Nicenum)

Chorus

Credo in unum Deum

Chorus

Patrem omnipotentem,
Factorem coeli et terrae,
Visibilium omnium et invisibilium.

Duet – Soprano, Alto

Et in unum Dominum Jesum Christum.
Filius Dei unigenitum.
Et ex Patre natus ante omnia saecula.
Deum de Deo, lumen de lumine,
Deum verum de Deo vero,
Genitum, non factum,
Consubstantialem Patri:
Per quem omnia facta sunt.
Qui propter nos homines
Et propter nostram salutem descendit
de caelis.

Chorus

Et incarnatus est de Spiritu Sancto
Ex Maria Virgine et homo factus est.

Chorus

Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio
Pilato, passus, et sepultus est.

Chorus

Et resurrexit tertia die secundum
Scripturas.
Et ascendit in caelum,
Sedet ad dexteram Dei Patris.
Et iterum venturus est cum gloria,
Judicare vivos et mortuos,
Cujus regni non erit finis.

קירייה

מקהלה

האדון, רחם עלינו

דואט - סופרן, אלט

המושיע, רחם עלינו

מקהלה

האדון, רחם עלינו

Kyrie

Chorus

Kyrie eleison

Duet - Soprano, Alto

Christe eleison

Chorus

Kyrie eleison

גלוריה

מקהלה

יהי כבוד אלוהים במרומיו
ושלום על פני האדמה ועל בני האדם
שוחרי הטוב.

אריה - סופרן

נהללך, ונברכך,
אליך נתפלל, אותך נפאר.

מקהלה

נקדמה פינך בתודה
על הודך ועל הדרך.

דואט - סופרן, טנור

האדון האלוהים, שוכן במרומים,
אבינו הכליכול, אדוננו,
בנו יחידו של האלוהים,
שה אלוהים, בן לאביו.

מקהלה

אתה המעביר חטאי העולם, רחם עלינו.
אתה המעביר חטאי העולם,
קבל תחנונינו.

אריה - אלט

היושב לימין האב,
רחם עלינו.

אריה - בס

כי אתה לבדך קדוש,
אתה לבדך אדון,
אתה לבדך עליון, המושיע.

מקהלה

השרוי יחד עם רוח הקודש
בזיו האל האב. אמן.

Gloria

Chorus

Gloria in excelsis Deo.
Et in terra pax hominibus
bonae voluntatis.

Aria - Soprano

Laudamus te. Benedicimus te.
Adoramus te. Glorificamus te.

Chorus

Gratias agimus tibi
Propter magnam gloriam tuam.

Duet - Soprano, Tenor

Domine Deus, Rex coelestis,
Deus Pater omnipotens.
Domine Fili unigenite, Jesu Christe.
Domine Deus, Agnus Dei, Filius Patris.

Chorus

Qui tollis peccata mundi, miserere nobis.
Qui tollis peccata mundi,
Suscipe deprecationem nostram.

Aria - Alto

Qui sedes ad dexteram Patris,
miserere nobis.

Aria - Bass

Quoniam tu solus Sanctus.
Tu solus Dominus.
Tu solus Altissimus, Jesu Christe.

Chorus

Cum Sancto Spiritu
In gloria Dei Patris. Amen

קרדו (זכר ניקיאה)

מקהלה

אני מאמין באל אחד

מקהלה

באב הכליכול,
עושה שמים וארץ,
אשר לו כל הגגלות והנסתרות.

דואט - סופרן, אלט

ובאל אחד, ישוע הנוצרי,
בנו יחידו של האלוהים,
ילוד האב מאז ומעולם.
אלוהים בן האלוהים, אור מאור,
אל אמת בן אל אמת,
הנולד ולא נעשה,
שעצמות האב עצמותו,
ועל ידו הכול נברא,
אשר למעננו
ולמען שלומנו
מן השמים ירד.

מקהלה

והוא היה בשר ודם ברוח הקודש,
יצא מרחם מרים הבתולה ונעשה אדם.

מקהלה

ונצלב למעננו בימי פונטיוס פילאטוס,
עונה ונקבר.

מקהלה

והוא קם לתחייה ביום השלישי, כמו
שכתוב.

והוא עלה השמימה
ויושב לימין האב.

והוא עתיד לשוב ולבוא בתפארה,
לשפוט את החיים ואת המתים,
ולא יהיה קץ וגבול למלכותו.

Aria - Bass

Credo in Spiritum Sanctum, Dominum,
Et vivificantem: qui ex Patre Filioque procedit.
Qui cum Patre et Filio simul adoratur
Et conglorificatur est per Prophetas.
Credo (Et) in unam sanctam catholicam
Et apostolicam Ecclesiam.

Chorus

Confiteor unum baptisma,
In remissionem peccatorum.
Et exspecto resurrectionem mortuorum.
Et vitam venturi saeculi. Amen.

Sanctus

Chorus

Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus,
Deus Sabaoth.
Pleni sunt coeli et terra gloria tua.

Chorus

Osanna in excelsis.

Aria - Tenor

Benedictus, qui venit in nomine Domini.

Chorus

Osanna in excelsis

Agnus Dei

Aria - Alto

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi:
Miserere nobis.

Chorus

Dona nobis pacem.

אריה - בס

ואני מאמין ברוח הקודש, הוא האדון,
ומחייה המתים, אשר בא מתוך האב והבן,
ואותו מפארים ביחד עם האב והבן,
והוא שם דברו בפי הנביאים.
ואני מאמין בכנסייה הקדושה האחת,
הכוללת והאפוסטולית.

מקהלה

אני מודה בטבילה האחת,
לכפרת עוונותינו.
ואני מצפה לתחיית המתים
ולחיי העולם הבא, אמן.

סנקטוס (קדוש)

מקהלה

קדוש, קדוש, קדוש,
אדוני אלוהי צבאות.
מלאים שמים וארץ את כבודו.

מקהלה

הושע נא במרומים.

אריה - טנור

ברוך הבא בשם אדוני.

מקהלה

הושענא במרומים.

אגנוס דאי (שה'אלוהים)

אריה - אלט

שה'אלוהים, המעביר חטאי העולם:
רחם עלינו.

מקהלה

תן לנו שלום.

The 25th Season

Voices and Instruments series

Concert no. 1

Johann Sebastian Bach (1685–1750)

Mass in B minor, BWV. 232

Avner Biron conductor

Aviv Weinberg soprano

Noa Frenkel alto

Eitan Drori tenor

Jonathan Gunthorpe baritone

The New Israeli Vocal Ensemble, Yuval Ben-Ozer music director

- **Ganne Tikva** | Stage Center, Tuesday, 25th November 2008 at 20:30
- **Haifa** | Auditorium Rappoport, Thursday, 27th November 2008 at 20:30
- **Tel Aviv** | Tel Aviv Museum of Art, Friday, 28th November 2008 at 14:00;
Saturday, 29th November 2008 at 20:30; Sunday, 30th November 2008 at 20:30
- **Jerusalem** | Henry Crown Hall, Jerusalem Theatre, Monday, 1st December 2008 at 21:00

Guest musicians: Nenad Markovic, Yuval Shapira, Avishai Ben-Hur, trumpet;
Avner Geiger, flute; Michal Amit, Oboe; Vladimir Gru, bassoon;
Noya Schleien, timpani

THE ISRAEL CAMERATA JERUSALEM

MUSIC DIRECTOR: AVNER BIRON

The series is dedicated to the memory of the tonmeister Yuval (Pedro) Karin, who was responsible for high quality documentation of Israeli music for many decades.

Program notes: Kedem Berger Design: Hagit Maimon